

Hayatın, “hadsiz eşyayı iştirak ve ittihad ettirip bir vahdete medar, bir ruha mazhar yapmasını ve kesrette ehadiyetin bir âyinesi olmasını” izah eder misiniz?

Kesret çokluk, vahdet ise birlik demektir. Beş parmak bir araya gelmekle bir el olmuşlardır. Beş kesrettir, bir ise vahdettir. Bu vahdeti temin eden hayattır. Hayat olmasa ne hücreler parmak olabilirler, ne de beş parmak el haline gelebilir.

İşte dört ana unsurdan, bütün elementlere, mevsimlerden dünyanın eğimine kadar sayılamayacak kadar çok şey ve hadise; hayata hizmet etmekle bir tek şey olarak, meselâ bir insan olarak, bir ağaç veya bir hayvan olarak kendilerini gösterirler.

“Bir ruha mazhar” ifadesi de aynı dersi vermektedir. İnsan bedeninde yüz trilyon hücre olduğu söyleniyor. Bu büyük rakam, bütün hücrelerin aynı ruha hizmet etmeleri sayesinde bir şey olarak, yani bir beden olarak anılırlar.

“Kesrette ehadiyetin bir âyinesi olma” ifadesi, Besmelenin ikinci sırrında verilen misâli akla getiriyor. O derste, güneş ışığının bütün eşyayı ihata etmesi **vahidiyete**, her bir parlak şeyde güneşin **“hararetiyle, ziyasıyla ve bir nevi cilve-i zatıyla”** görünmesi de **ehadiyete** misal veriliyor.

Bu misâlde, yeryüzünün her tarafına yayılan güneş ışığı kesreti, aynadaki ışık ise kesret içinde ehadiyeti göstermektedir.

Bu örneği, Cenab-ı Hakk'ın ilim sıfatı için şöyle düşünebiliriz: Allah'ın ilminin her şeyi ihata etmesi vahidiyetin, insanı da her şeyiyle yani bütün hücreleri ve bütün duygularıyla birlikte bilmesi ise ehadiyetin bir tecellisidir. Yani, insanı her şeyiyle kuşatan İlâhî ilim, kâinatı da bütün sistemleriyle kuşatan aynı ilimdir. Aynaya ışık veren güneşin, bütün eşyayı da aydınlatan güneş olması gibi...

Allah'ın bütün sıfatları da ilim sıfatı gibi her şeyi ihata etmiştir.